

A munka bírósága.

Tanulmányok az igazságügyi politika köréből cím alatt, a szerző nagvérdekű könyvet írt a francia elsőfokú peres eljárásról. Ebből a könyvből, mely most hagyta el a sajtót, közöljük ezt az érdekes fejezetet, melynek befejező részét következő számunkban adjuk.

A békebíróság és a polgári törvényszék, Franciaország általános elsőfokú bíróságai, *hivatalnok* bíróságok; a munka szakbírósága: a «conseil des prudhommes» és a tőke szakbírósága: a «tribunal de commerce» tisztán *önkormányzati* és *laikus* bíróságok.

A munka bírósága lyoni eredetű intézmény, az újkor elején alakult ki. Midőn a francia forradalom a céheket eltörölte, megsemmisítette ezt az intézményt is; Napoleon a rendőrség főnökeire, illetőleg a polgármesterre ruházta a munkások és munkaadók közötti bíraskodást. A minden technikai tudást nélkülöző bírák ítélezése ellen sok volt a panasz, különösen Lyonban. s e város kitartó fáradozásainak meg is lett az eredménye. Napoleon 1806-ban visszaállította Lyonban a munkabíróságot, s megengedte, hogy kormányi jóváhagyással másutt is megalakuljanak.

Hosszabb fejlődés után, melyben a munkaadók és munkások társadalmi küzdelmeinek minden fázisa visszatükröződik, az 1907 március 27-iki törvény szervezi újra a «conseil des prudhommes»-ot; ezután csak egy, inkább társadalmi szempontból érdekes újítást találunk: az 1908 november 15-iki törvény megengedi, hogy a nők munkabírákká legyenek választhatók.

Szervezet.

A munka bírósága szakbíróság. Célja és hatásköre békéltetve vagy ítéelve elsőfokon törvénykezni a kereskedelmi és ipari munkaszerződésből munkaadó és munkavállaló között felmerülő ügyekben; gyakorol műhelyfegyelmi hatáskört s a közigazgatási hatóságok felhívására szakügyekben véleményt nyilvánít. Értékhatarár munkás és munkaadó közötti ügyben nincs; az alkalmazott (kereskedelmi) és munkaadója közötti ügyekben 1000 frank, ítélete ellen 300 frankig nincs felelősség,

A munkabíróságok létesítése a községek iniciatívájától függ, fentartási költségeit is a község fedezi. Az egész Franciaországban 168 a conseil-ek száma.

Említettük, hogy a munka bírósága laikus és önkormányzati. A bírákat a munkaadók, illetve alkalmazottak és munkások választják.

A cselekvő választói jog feltételei:

1. Politikai választójog; 2. betöltött 25 év; 3. egy évi tartózkodás a bíróság területén; 4. a bíróság alapítólevelében meghatározott foglalkozások egyikének gyakorlása három éven át; választói joggal bírnak a nők is.

A választhatóság feltételei:

1. Három évi lakás a bíróság területén; 2. betöltött 30 év, írni-olvasni tudás, s természetesen az aktív választói jog; választhatók a nők is.

A bíróság alapítólevele meghatározza, hogy a bíróság hatásköre mely szakmákra terjedjen ki; minden szakmára legalább négy bírót kell választani, a munkás- és alkalmazott bírák száma mindig egyenlő a munkaadó-bírák számával. A munkás- és alkalmazott bírákat a munkások és alkalmazottak, a munka adó-bírákat a munkaadók választják hat évenként.

A párisi munkabíróság szervezetét külön rendelet szabályozta 1908-ban. Itt a bíróságnak öt *főosztálya (section)* van: építő, fém és egyéb, vegyi, szövőfonó, ipari és kereskedelmi főosztály.

Minden főosztály hét-tíz alosztályra (*catégorie*) oszlik; s minden alosztályban van két-két bíró; úgy hogy a párisi munkabíróság tagjainak száma 176. Minden foglalkozási ág csak egy főosztálynak egy alosztályába tartozhatik, ez előzetesen meg van állapítva. Például az adás-vételi ügynök a kereskedelmi főosztály második alosztályába, a kertész az építő főosztály hetedik szakosztályába stb.

A bírák osztályonként (Parisban főosztályonként) egy évi időtartamra elnököt és alelnököt választanak; ha az elnök munkaadó, az alelnöknek munkásnak kell lenni és fordítva. Az elnök és alelnök ülésenkint felváltva elnökölnek.

Minden osztálynak van békéltető és Ítélező tanácsa; mondjuk kistanács és nagytanács. A kistanács áll egy munkás és egy munkaadó bíróból, elnöklés felváltva.

Az ítélotanács legalább négy tagból alakul, a tagok között ugyanannyi munkaadónak kell lenni, mint munkásnak, az elnököt beleértve.

A bíróság mellett egy vagy több titkár működik, ez a greffier (irodavezető) szerepét viszi.

Eljárás.

Az eljárás a lehető legegyszerűbb úgy a törvényben, mint az életben, a békebíró előtti eljárás mintájára.

A békéltetésre a titkári hivatal útján hívja meg felperes ellenfelét. A meghívó egyszerű portómentes levél; ha a fél akarja, a titkári hivatal csak kiköti, s maga adhatja fel. Díja: 15 centimes; ajánlva: 75 centimes.

Ha az ellenfél a békéltetésen nem jelent meg, az úgy azonnal az ítélotanácshoz megy át.

A felek mindkét tanács előtt személyesen jelennek meg, de képviseltethetik magukat egy hasonszakmájú munkaadóval, respektive munkással; avocat, vagy avoué ügyvéddel. Ügynöki képviselet kizárva.

A legnagyobb elismerés hangján kell megemlékeznünk a munkabíróság békéltető működéséről,

Oly emberek előtt, akiknek nevelésén a germán jogvidék permizériái rajta hagyták nyomukat, szinte megfoghatatlan az a könnyedség, melylyel ezek a laikus emberek sokszor igen jelentős vagyoni érdekelteket pár perc alatt összhangba hoztak.

E sorok írója a kereskedelmi osztályban számos békéltetést hallgatott végig. Az egy nap békéltetés alá kerülő ügyek számára következtethetünk: ez osztályban 6151 (4891 érdemleges) ügy került békéltetés alá 1910-ben; hetente kétszer (kedd, péntek) van békéltetés, tehát évente 102-szer, egy napra esik 60 ügy, ebből 48 érdemleges.

Tehát negyven-ötven ügyvel; nyolcvan-száz emberrel foglalkozik a délután kettőkor kezdődő, s gyakran este hétig tartó üléseken a kistanács, minden nagyobb apparátus nélkül. Nagyon el kell szakítani magunkat minden hazai emléktől, ha a békéltetőtanács működését elképzelni akarjuk.

Aránylag kis teremben (a békéltetés nem nyilvános) korlát mögött ül a két bíró, mellettük az osztály titkára; hátuk mögött a szabadnapos, vagy érdeklődő pruhommes-ok. A felek a szomszéd teremben padokon várakoznak, csengetyűszóra egyenként szólítja be őket a szolga. Néhány szóval elmondják a bajukat. Rendszerint munkabérvételestől van szó. Az elnök mond egy összeget – s valami sajtáságos tehetség ez, a két disszonáns hangot egy harmadikkal feloldani, s egyszerre accorddá változtatni a jogi kakophóniát – a felek sokszor minden gondolkodás nélkül belenyugszanak.

Az igaz, hogy itt nem számolgat a bíró, hogy ennyi napra mennyi jár, s annak megállapítására, hogy a szakmabelinek mi a bére, nem küld ki szakértőt, egy pillanat és kész a határozat, illetve az ajánlat, amely az intuitio erejével hat.

A szerző végighallgatva egy békéltetési tárgyalást, s konstatálva, hogy a békéltető a szokásosnál még nagyobb méltósággal, nyugalommal, tartózkodással, de a szokásosnál nem kisebb eredménnyel végzi feladatát, alig tudta csodálkozását elleplezni, midőn megtudta, hogy a békéltető F . . . lírai színész, esetleg az egész bíróság jövő (1912.) évi elnökjelöltje.

A munka és tőke közötti harcokról a priori alkotott következtetések egész halmaza dől meg egy tárgyalás megismerésénél. A munkaadó és munkás békéltető minden harmadik személy gyámkodása nélkül simán teljesítik hivatásukat, s a felek, kik között a társadalmi harc leggyakoribb oka : a munkabér tezüli leggyakrabban a perbeli harcot is, az esetek több mint fele részében minden harag nélkül, kibékülve távoznak el.

Hogy a békéltetés jelentőségét kellőleg mérlegelni tudjuk, tegyük mérlegre a bíróság *«tissus»*, szövőfonó ipar osztályának működésére vonatkozó összes adatokat, az ítélotanács előttiakkal együtt.

A kistanács elé 5313 ügy került. Ebből 1107-et visszavontak békéltetés előtt, 1096 alperes nem jelent meg; tehát a kistanácsok módjában volt békéltetni 3110 esetben, a béke létrejött a békéltetőtanács előtt 1685 esetben, a tárgyalás folyamán az ítélotanács előtt 744 esetben, összesen 2429 esetben.

Minden 100 eset közül, ahol a békéltetés megkíséreltetett, 78 esetben jött létre béke – oly eredmény ez, melyhez hasonlót kevés intézmény mutathat fel talán az egész világon.

Ha a békéltetés nem vezet eredményre, a bíróság titkára ajánlott levéllel (amennyiben szóbelileg nem

lehetséges) a két-három nap múlva tartandó tárgyalásra idézi a feleket; díj: 75 centimes.

Az ítélőtanács ülései nyilvánosak. Tanácssterme a legnagyobbak közül való, mert nagy tömeget kell, hogy befogadjon. Az eljárás képe ugyanaz, mint a béke-bíróság előtt. Az ügyek rendszerint az első tárgyalással befejezést nyernek.

Meglepő az a nyugodtság és biztosság, amelylyel az esetleg közönséges munkából lett elnök a tárgyalást vezeti. A formásokat gyakorlatból tudja, az érdemi kérdések szakmabeli kérdések. A felek szakmába vágó dolgokban nem hazudhatnak, a tanácsban mindig van szakmabeli, és ekkor lehet néha észrevenni a tárgyalás külső rendjének megbomlását, a rosszhiszemű állításra nyomban kész a felelet, s gyakran nemcsak cáfoló, hanem korholó felelet is.

Egy esetben egy divatárusnál alkalmazott nő ok nélküli elbocsátás miatt felmondási időre bért követelt. Alperes, a cégtulajdonos izgatott hangon panaszolta, hogy felperest többször rajtakapta, amint egy konkurens cég vezetőjével beszélt, alaposan gyanúsítja, hogy az ő mintáit és terveit elárulta konkurensének; tanuk igazolták, s felperesnő zavarodott magaviselete valószínűvé tette, hogy alperes igazat beszélt, – szinte komikus volt az az egyhangú felháborodás, amely a bíróságot alperes védekezése után felperesnővel szemben elfogta; az elnök kérésére alperes egy csekélyebb összeget felperesnek felajánlott, az elnök megmagyarázza felperesnek, hogy ezt csak kegyelemből kapja, figyelmezteti, hogy többé elő ne forduljon ilyesmi, mert a munkakönyvvel lesz baj . . . stb.

Más példa.

Egy munkás, aki szemmel láthatólag gyöngelméjű volt, panaszolja, hogy munkaadója hosszabb idő óta nem fizette ki a bérét, csak annak kis hányadát. Alperes állítja, hogy hetente pontosan fizetett.

Az elnök: mutassa fel fizetőkönyvecskéjét. Megtörténik. Az elnök nem rendelt szakértőt a könyv megvizsgálására, hanem gondosan megtekinti. Megjelöl egyes helyeket, kérdéseket intéz alpereshez, majd megmutatja a könyvet összes bírótársainak. Pár másodpercig halk hangon tanácskoznak; majd kihirdeti az ítéletet, amely egyhangú. Alperest marasztalja az egész időre szóló munkabérvételezésben. *Indokolás:* Alperes nem vezette szabályszerűen fizetőkönyvecskéjét.

Az ügy 300 frankon aluli: az ítélet jogerős. Az elnök alpereshez: *van pénz önnél?* alperes: *van;* az elnök: *fizesse ki;* a huissierhez: *készítsen nyugtát;* alperes fizet, az ügy végérvényesen be van fejezve. . . .

Egy esetben alperes cég segédjével képviselteti magát. Az elnök egyezségi ajánlatot tesz a tárgyalás folyamán. Alperes: *nem vagyok meghatalmazva arra, hogy elfogadjam, nem tudom mihez tartani magam.*

Az elnök: *a tárgyalást egy órára felfüggesztem: alperes telefonáljon cégének. Következő iimi.* Félóra elteltével alperes jelenti, hogy a cég az egyezséget elfogadja.

A formások teljes mellőzésével így pörögnek le a tárgyalások, 30-40 egy-egy ülésen.

Természetesen kerülnek hosszabb megfontolást igénylő perek is. Hiszen a bíróság hatásköre a munkaszerződésből származó összes (baleset nem 0) pereket felöleli, nemcsak építő napszámosok és varróleányok, hanem kabareténekesnők és cégvezetők is e bíróságnál állanak törvényt.

Ilyenkor a bíróság a tárgyalást egy-két hétre elhalasztja, az ügyet egy tagjának kiadja tanulmányozás (*expertise, arbitrage*) végett. Ez meghívja a feleket, meghallgatja őket, iparkodik egyezséget létrehozni köztük, majd jelentést tesz az ítélőtanácsnak.

Dr. Mandel